

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOSINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

CARTEA BRÂNCOVENILOR

Prof. Dr. Maria VAIDA

Cu ocazia sărbătorii Sfinților martiri Brâncoveni, scriitorul bihorean Pașcu Balaci lansează un volum de teatru intitulat *Constantinii* la Editura Aureo, colecția Pantheon, Oradea, 2014. Evenimentul are loc în localitatea natală a scriitorului, Șebiș, comuna Drăgănești, județul Bihor, unde a fost sfințită capela închinată martirului Constantin Brâncoveanu și fiilor săi, uciși în urmă cu 300 de ani. Capela stă la loc de cinste alături de biserica nouă din cimitir și de biserica veche din lemn, datând din secolul al XVII-lea, monument istoric în renovare. La eveniment au participat numeroși consăteni, scriitori din Oradea, un sobor de preoți, politicieni și prieteni ai scriitorului din județ sau din țară.

Pașcu Balaci scrie teatru istoric în formule parabolice încă de pe vremea studenției sale la Cluj, când la Casa de cultură a studenților, în 1978, regizoarea Rodica Radu de la Teatrul Național al urbei i-a pus în scenă piesa *O boală care nu se vindecă decât aici*. Recenta piesă a scriitorului ne dovedește că imaginația debordantă a lui Pașcu Balaci aduce în fața spectatorilor personaje din epoci și spații geografice diferite: pe domnitorul Țării Românești, fiul lui Matei Brâncoveanu și al Stancăi Cantacuzino, pe Constantin, fiul cel mare al domnitorului român, alături de Constantin al XI-lea Paleologul, Dragases, ultimul împărat creștin al Imperiului Bizantin, de Constantin cel Mare, primul împărat creștin al Imperiului Roman, de un Constantin Brâncoveanu al zilelor noastre, urmaș al uneia dintre fetele voievodului și Eunucul călău. Personajele sunt proiectate într-un melanj al timpurilor, eroii vin din anistorie, fiecare cu povestea lui, de fiecare dată viața lor a fost pusă în serviciul creștinătății, iar Constantinul de azi trăiește la Londra, conform notelor de la subsol.¹ Personajul acesta acționează în piesă ca povestitor, făcând legătura dintre șirul Constantinilor și închisoarea Celor Șapte Păcate, cum o numește personajul, de fapt, Yedi Kule din Istanbul, unde domnitorul nostru a stat din martie până în 15 august 1714. Celula acestei închisori este cadrul acțiunii în toate cele șase tablouri, cu excepția primului. Aici se întâlnesc personajele, pătrund ca fantomele prin zid, discută aprins, uneori potolit, eunucul vine să verifice dacă voievodul e singur, restabilesc adevăruri tulburătoare. Plăcuța de pe zidul închisorii turcești, care amintește de domnitorul român „întru statornica amintire a istoriei comune a popoarelor român și turc” nu menționează deloc modul în care au murit românii Brâncoveni: Constantin domnitorul, Constantin fiul cel mare, Ștefan, Radu, Matei, fiii lui C. Brâncoveanu și sfetnicul Ianache Văcărescu, unchiul soției sale. Aflăm că era poreclit Altân-bey, adică prințul aurului, că a fost torturat să spună unde se află ascunsă comoara, că i s-a promis viața în schimbul lăsării de credința strămoșească și trecerii la legea islamică. Brâncoveanu ar fi spus copiilor săi pe eșafod: „Fiii mei, fiți curajoși! Am pierdut tot ce aveam pe această lume, cel puțin să ne salvăm sufletele și să ne spălăm păcatele cu sângele nostru!”² Urmașii de azi ai domnitorului, trăitori prin alte locuri, sunt descendenți pe linie feminină, el având și șapte fete.³

Este impresionant modul în care voievodul –personaj evocă istoria vie, trăită și dialogul acestuia peste timp cu urmașul său, în numele adevărului. Replicile personajelor sunt desfășurări largi de rememorare, de menționare a faptelor care au condus la perioada îndelungată de domnie, nu doar cele care ne-ar fi pe plac, ci și trădările, uneltirile, tributul enorm plătit sultanului lacom Mehmed și vizirului

¹ Sorin Turturică, *Povestea ultimilor Brâncoveni născuți în România*, în „Historia special”, an III, nr. 7, iunie 2014, pp. 56-66, București.

² Gheorghe Vlad, *Brâncoveanu în conștiința românilor*, în „Curtea de la Argeș”, an v, nr. 8, p.8, 2014.

³ Idem.

său Gin Ali-Paşa. O confesiune-sposedanie după trei secole devine, în viziunea autorului, necesară şi utilă celor care azi ştiu atât de puţin despre istoria naţională, deci Paşcu Balaci ne oferă o lecţie documentată şi bine structurată, de care chiar regretatul nostru dascăl din liceu, Constantin Duma-Suceveanu ar fi mândru. Cred că aplecarea autorului spre teme din istoria patriei se datorează acestui profesor de excepţie de la ctitoria vulcaniană a Beiuşului.

Piesa are o structură compoziţională formată din 7 tablouri, la începutul fiecăruia sunt ample didascalii, iar pe parcursul acţiunii acestea apar foarte rar şi notează gesturi sau reacţii ale personajelor, trăiri sufleteşti exprimate parcă involuntar. I se pot reproşa autorului dimensiunile prea ample ale replicilor (ce nu dinamizează acţiunea), care imprimă un fel de lentoare acţiunii, dar cred că acesta a fost scopul nemărturisit al creatorului, tocmai pentru a cuprinde şi comprima timpul enorm pe care îl readuce în faţa noastră, pe care îl aduc toţi Constantinii săi: timpul-cuvânt este simbol al unui fluviu care curge lent, de la izvoare şi până aici, la vărsarea în mare, acea mare interioară a sufletelor noastre, unde vom găsi loc acestor martiri ai neamului. Limbajul este adecvat epocilor pe care le evocă, documentarea este temeinică, simplitatea rostirii lasă loc imaginaţiei lectorului. În aceasta constă şi modernitatea piesei: comprimarea timpului istoric, coborârea în abisul acesteia, dar şi în cel al sufletelor noastre, deoarece fatidica întâmplare nu poate trece pe la urechile sau mintea lectorilor fără să lase urme adânci, curajul acestei alăturări de personaje din epoci atât de diferite şi îndepărtate, esenţa de parabolă a pildei, simbolistica numelui (constant, stabil) purtător de destin, anticalofilia scrisului, respectul pentru adevărul istoric, personajele-simbol, despre care Paşcu Balaci spune: „Legaţi nu numai printr-un nume comun provenit din latinescul *constans*, *constantis*, care înseamnă constant, stabil, ci şi printr-un tulburător destin comun al luptei nesfârşite, grele, necurmăte de la începuturi şi până azi pentru credinţa creştin ortodoxă.”⁴ Punerea în scenă a piesei va dovedi cât este de actuală priceperea scriitorului, cât şi viziunea modernă asupra istoriei. Frumuseţea cărţii te atrage prin coperta ei inedită, unde se regăsesc câţiva dintre Constantinii amintiţi ca personaje, dar şi imaginea lui vodă Brâncoveanu, care la numai 34 de ani era numit domnitor şi era „un tânăr plin de vigoare, distins, prezentabil, înalt, frumos, cu gesturi alese, un om inteligent, cultivat, apreciat de fostul domn Şerban Cantacuzino”, cu „o fire amabilă, blândă, fiind curtenitor şi generos”⁵; aceste calităţi răzbat din imaginea centrală a copertei, atractivă şi aleasă cu mult bun gust.

⁴ Paşcu Balaci, *Constantinii*, Ed. Aureo, colecţia Pantheon, Oradea, 2014, p.7.

⁵ Gheorghe Vlad, Brâncoveanu în conştiinţa românilor, în *Curtea de la Argeş*, an V, nr. 8, 2014, p.8.